

ÎNCĂLCAREA DREPTURILOR OMULUI. CONFLICTUL DINTRE CHINA, COREEA, FILIPINE ȘI JAPONIA. CAZUL „COMFORT WOMEN”

Corina Beșleagă, absolventă a specializării Relații Internaționale și Studii Europene, promoția 2020, email: corina.besleaga00@e-uvv.ro

Abstract

This paper highlights the fact that the Japanese Empire, during World War II, by creating the women's comfort system, violated human rights and committed a crime against humanity. The paper aims to present the crimes committed by the Japanese, arguing that the actions of the Japanese Empire are crimes against humanity on the legal basis of international conventions and declarations. According to the Geneva Convention (1949), prohibitions on murder, torture, corporal punishment, bodily mutilation, medical or scientific experiments and other acts of cruelty are imposed on those defended during armed conflict. To conduct the research, we used as methods: content analysis of specialized books, historical documents and analysis of international jurisprudence. The results of the research show that Japan has applied inhuman and cruel treatment to the population of China, Korea and the Philippines, using sexual violence as a weapon of war and a method of creating a comfort system for its soldiers. Most importantly, through the Military Court for the Far East, women who have been turned into sex slaves have been largely ignored, and their perpetrators have escaped unpunished. Thus, between China, Korea, the Philippines and Japan, many ambiguities and unresolved issues remain, which hinder their effective cooperation. That is why this paper develops a new perspective on resolving the conflict inherited from the past through the method of transitional justice.

Keywords: „Comfort women”, Crime against humanity, International law, Japan, Rape as a weapon of war

INTRODUCERE

Prezenta lucrare urmărește scopul de a analiza istoria și fenomenul femeilor de confort din timpul celui de-al Doilea Război¹ Mondial, care au fost torturate și forțate să se prostitueze în stațiile amenajate special pentru soldații armatei imperiale japoneze. Din păcate, lipsa documentației oficiale a făcut dificilă estimarea numărului total de femei de confort, întrucât cantități vaste de materiale referitoare la crimele de război², cum ar fi masacrul din Nanjing și răpirea femeilor cu scopul de a le transforma în sclave sexuale, dar și responsabilitatea față de acestea a celor mai înalți lideri ai națiunii au fost distruse la ordinul guvernului japonez la sfârșitul războiului.

Femeile de confort au fost femeile și fetele care erau forțate de către armata imperială japoneză să facă sclavie sexuală pe teritoriile ocupate înainte și în timpul celui

de-al Doilea Război Mondial. Denumirea de „femei de confort” este o traducere a eufemismului japonez *ianfu* și a termenului coreean similar *wianbu*, care mai poate fi tradus și ca „prostituată”. Multe dintre femei erau din țările ocupate de armata japoneză, inclusiv Coreea, China și Filipine, fiind folosite pentru stațiile militare de confort. Stațiile au fost localizate în Japonia, China, Filipine, Indonezia, apoi Malaya, Thailanda, Birmania, Noua Guinee, Hong Kong, Macau și Indochina franceză. Un număr mai mic de femei de origine europeană din Olanda și Australia au fost, de asemenea, implicate (Doughty, 2015). Conform mărturiilor fostelor femei de confort, tinerele din țările aflate în custodia japoneză imperială au fost răpite din casele lor; în multe cazuri, femeile erau ademenite cu promisiuni de muncă în fabrici sau restaurante, însă, odată recrutate, femeile erau încarcerate în stațiile de confort situate în țările străine.

¹ **Război** - conflict armat, de durată, între grupuri, clase sociale sau, mai ales, între state, pentru realizarea unor interese economice și politice. **Război mondial** - luptă armată la care participă, direct sau indirect, numeroase state ale lumii.

² **Crimă de război** - fapta de încălcare a legilor războiului din timpul unui conflict armat, care cade sub incidența dreptului internațional. Încălcarea legilor războiului poate fi făcută de o persoană sau un grup, de militari sau civili. Orice violare a legilor războiului în conflictele militare dintre state sunt considerate crime de război.

Dorim să scriem o lucrare care va urmări, descrie și analiza fenomenul „comfort women” și apariția stațiilor de confort în sine, abordând în același timp și relațiile dintre China, Coreea, Filipine și Japonia. În acest sens, lucrarea este structurată în șase capitole distincte, care au scopul de a prezenta ororile și încălcarea drepturilor omului în contextul conflictelor armate dintre Japonia și statele menționate mai sus. Primul capitol se concentrează în jurul explicării subiectului ales, dar și a termenilor specifici acestei analize pentru a permite cititorului să înțeleagă totalmente problematica și actualitatea subiectului. Celelalte trei capitole descriu și explică evenimentele legate de femeile de confort din China, Coreea și Filipine, fiecare având un specific aparte. Capitolul V reprezintă fundamentul legislativ al lucrării în care se analizează convențiile și declarațiile internaționale care vizează violul în calitate de crimă contra umanității. Capitolul VI reprezintă o culegere de instrumente prin intermediul cărora Japonia ar putea rezolva definitiv problema cazului femeilor de confort. Ipoteza lucrării este următoarea: „Comfort women” reprezintă un caz de încălcare a drepturilor omului și este o crimă contra umanității.

În continuare, ca să putem dovedi actualitatea subiectului, dorim să afirmăm că mărturiile date abia în anii '90 de către femeile care au trecut prin ororile din stațiile de confort au schimbat pentru totdeauna paradigma asupra cercetării istorice și au devenit subiectul unor dezbateri aprinse între intelectualii din diferite domenii disciplinare și ideologice, reușind să ajungă și ținta atacurilor neonaționalismului japonez. În anii '90, mișcările feministe în interiorul și din exteriorul Japoniei - și mai ales cele relatate de victimele acelor tratamente, care au rupt tăcerea și au dat mărturii - au dezvoltat rolul direct al statului și al armatei japoneze în crearea și menținerea unui sistem de prostituție forțată și viol sistematic ale femeilor de pe teritoriile ocupate și colonizate.

Prezentul subiect de interes pentru noi a început să prindă actualitate și au început să fie dezbătute noi perspective ale acestei probleme, în urma apariției abordărilor feministe ale acestui caz, ca reacție la preluarea și dezvoltarea subiectului de către jurnalista japoneză și feminista Matsui Yayori. În 1984, Matsui a publicat un scurt articol în ziarul „Asahi Shinbun”, care a marcat prima dată când această problemă a fost abordată într-o serioasă și importantă revistă din cadrul presei japoneze. Interviewata lui Matsui, fostă femeie de confort, era o coreeană care locuia în Thailanda; ea a povestit în anonim despre experiența sa, detaliind: „Viața femeilor de confort se desfășura în modul

următor: în timpul zilei spălau hainele murdare ale soldaților, curățau cazarmele și făceau și muncă grea, cum ar fi transportul de muniție, iar noaptea deveneau jucăriile soldaților armatei imperiale japoneze” (Matsui, 1984). Femeia interviuată mai afirmă: „Au fost zile în care am fost obligată să servesc câteva zeci de bărbați începând de dimineață. Când m-am opus, chiar și puțin, am fost bătută de supraveghetor, trasă de păr și târâtă în jurul stației de confort, fiind pe jumătate dezbrăcată. A fost o viață inumană” (Matsui, 1984).

La început, articolul lui Matsui nu a declanșat nicio reacție semnificativă în rândul publicului. Abia după succesele mișcărilor democratice și feministe din Coreea de Sud de la sfârșitul anilor 80 - oferind, pentru prima dată, posibilitatea fostelor femei de confort de a vorbi deschis și fără cenzură despre experiențele lor - problema a devenit internațională. Yun Chung-Ok, profesoară la Universitatea Ewha Womans din Coreea, a jucat rolul unui catalizator important în emanciparea vocilor fostelor femei de confort. La sfârșitul anilor 1980, ea a decis să se întâlnească cu Matsui pentru a face schimb de informații despre cazul „comfort women”, iar în anul 1990 a scris o serie de rapoarte despre această problemă pentru un ziar coreean. Efectul rapoartelor profesoarei Yun a fost de a aprinde și enerva publicul sud-coreean, solicitând remediere din partea guvernului japonez (Hicks, 1994). De asemenea, rapoartele au catalizat grupurile și partidele politice ale femeilor japoneze, multe dintre ele începând să solicite o anchetă guvernamentală în privința soluționării problemei atrocităților din timpul războiului.

Acestea fiind menționate, considerăm că lucrarea noastră trebuie să se bazeze pe o cercetare calitativă, deoarece complexitatea cazului „comfort women” necesită o abordare foarte vastă și adâncită în cercetările care au fost realizate anterior de către specialiști, cu intenția de a cunoaște toate părțile problemei. Această abordare este necesară din cauză că fiecare stat la care se referă lucrarea de față a încercat să descrie problema și conflictul cu Japonia din timpul celui de-al Doilea Război Mondial din propria perspectivă.

În acest sens, metodologia de cercetare folosită pentru elaborarea lucrării de față va avea ca fundament analiza de conținut a cărților de specialitate, a documentelor istorice și analiza jurisprudenței bazate pe convențiile și acordurile internaționale, dar și pe statutul tribunalelor militare care au adus schimbări semnificative în eradicarea crimelor contra umanității și pedepsirea celor care le-au comis.

În societatea contemporană, mărturia dată de victimă și de cei asupriți a fost folosită nu doar în cercetare și educație - pentru a furniza dovezi cruciale și pentru a documenta evenimente traumatiche, inclusiv al Doilea Război Mondial, Holocaustul, Hiroshima și Nagasaki, și diverse atrocități ale războiului - ci și pentru a realiza firul corect din punct de vedere istoric. Aceasta a avut un impact puternic asupra justiției tranzitorii, a adus alinare victimelor și a fost unica posibilitate ca evenimentele să fie relatate din surse credibile. Într-adevăr, mărturiile fostelor femei de confort au schimbat cadrul interpretativ pentru cercetarea problemei. În același timp, a fost declanșat un atac la adresa acestor mărturii din partea unor indivizi care au percepții și ideologii diferite. Neonaționaliștii japonezi, concentrându-se pe detalii și contradicții minore, au atacat relatările femeilor și constatările istoricilor, care se bazează atât pe mărturii, cât și pe cercetări arhivistice. Istoricii progresiști și feministele s-au luptat și au câștigat o serie de dezbateri empirice pe baza unor cunoștințe de specialitate, dar neonaționalistii au reușit să inducă publicul în eroare, printre victime aflându-se profesori și reprezentanți ai altor straturi intelectuale (Nozaki, 2005).

În concluzie, mărturiile fostelor femei de confort apărute la începutul anilor 90 au stârnit controverse intense asupra reprezentării sistemului „comfort women” din Japonia în timpul războiului. Controversele au fost intensificate și prelungite, din cauză că reflectă luptele politice și ideologice dintre progresiștii și neonaționaliștii din Japonia. Cu toate acestea, implică geopolitica și diplomația - care reprezintă un subiect de interes pentru Japonia și vecinii săi, devenind cauza provocărilor intelectuale și morale prezentate societăților implicate. În rânduri semnificative, acestea sunt reprezentate de istorici și profesori. În contextul juridic convențional, deseori mărturia este furnizată și este cerută atunci când faptele asupra cărora justiția trebuie să-și pronunțe verdictul nu sunt clare, când exactitatea istorică este pusă la îndoială și când atât adevărul, cât și elementele de susținere ale acestuia sunt puse în discuție (Felman, 1991).

CAPITOLUL I. INTRODUCERE ÎN TERMENII DE REFERINȚĂ. EUFEMISME ȘI EXPRESII

Încălcarea drepturilor omului. Cazul „Comfort Women”. Ianfu

Scavia și orice formă derivată a acesteia a fost interzisă cu mult înainte ca armata japoneză să creeze stațiile de confort în timpul celui de-al Doilea Război

Mondial - prin *Convenția cu privire la Scavia*, semnată la Geneva, în data de 25 septembrie a anului 1926, de către Liga Națiunilor (din care făcea parte și Japonia). Aceasta a fost înființată în urma *Conferinței de Pace de la Paris*, care a pus capăt Primului Război Mondial, și a fost precursora Organizației Națiunilor Unite. Scavia, corect definită, este statutul sau condiția unei persoane asupra căreia se exercită oricare sau toate puterile care sunt atribuite dreptului de proprietate. Prin sistemul de sclavagism sexual al armatei japoneze în timpul războaielor din China și Pacific (1937-1945), au fost racoltate zeci de mii de femei de diferite naționalități, femeile coreene fiind cele mai cunoscute victime. Mai puțin cunoscut este traficul de femei japoneze în bordeluri militare sau stații de confort. Corespondența militară a armatei japoneze imperiale arată că scopul creării stațiilor de confort a fost acela de a preveni crimele sexuale comise de personalul armatei și, astfel - prevenirea creșterii ostilității în rândul persoanelor din zonele ocupate. După părerea noastră, conducerea japoneză a urmărit să prevină comiterea de atrocități, precum masacrul de la Nanking, prin limitarea unor asemenea acte și a abuzurilor sexuale în cadrul unităților militare controlate. De asemenea, s-a dorit reducerea la minimum a cheltuielilor medicale pentru tratarea bolilor venerice, pe care soldații le-au dobândit prin constrângeri sexuale - frecvente și răspândite. În plus, autoritățile de atunci considerau că bordelurile locale din afara domeniului militar aveau probleme de securitate și erau posibilități de existență a spionilor deghizați în lucrători ai unor astfel de bordeluri private.

Pentru a înțelege cazul „comfort women”, înainte de toate considerăm necesar să explicăm termenii specifici, ca mai apoi să utilizăm conceptele de bază, dar și eufemismele folosite de literatura de specialitate. Prin urmare, am dori să realizăm un mic dicționar de termeni de referință cu scopul de a permite cititorului o mai bună descifrare a subiectului:

- *Comfort women*: expresia se referă la femeile și fetele forțate să fie sclave sexuale de către armata imperială japoneză pe teritoriile ocupate înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În realitate, tinerele au fost răpite din casele lor în țările aflate sub dominația imperială japoneză. În multe cazuri, femeile erau ademenite cu promisiuni de muncă în fabrici sau restaurante. Alte oferte au fost reprezentate de către reclame false pentru locuri de muncă de asistent medical la avanposturi sau baze armate japoneze. Odată recrutate, victimele au fost încarcerate în stațiile de confort.

- *Ianfu* (eufemism japonez pentru „prostituată”): acest eufemism a fost creat de către japonezi pentru a voala termenul de „prostituată”. Majoritatea femeilor erau din țările ocupate de armata japoneză, inclusiv Coreea, China și Filipine. Femeile erau folosite pentru stațiile de confort din Birmania, Thailanda, Vietnam, Malaya, Manchukuo, Taiwan. Primele femei de confort erau prostituate japoneze, care au oferit voluntariat pentru un astfel de serviciu. Cu toate acestea, pe măsură ce Japonia a continuat expansiunea, conducerea s-a trezit cu mai mulți voluntari militari japonezi și a apelat la populația locală pentru a răpi sau a constrânge femeile să slujească în aceste stații.

- *Violul ca armă de război*: este folosit cu scopul de a produce o relație de inegalitate între două tipuri de bărbați - cei care își afirmă virilitatea fizică și socială prin comiterea violurilor, și acei bărbați pentru care același act reprezintă o castrare simbolică, din cauza incapacității lor de a-și apăra femeile.

- *Teoria violului strategic*: sugerează că violul în masă a devenit o nouă strategie de război; în prezent, pare a fi una dintre cele mai influente teorii, întrucât asemenea tratamente în timpul războiului cauzează frică, teamă, rușine și demoralizare - nu doar pentru persoana care e supusă actului, ci și pentru comunitatea din care face parte victima, afectând-o într-un anumit fel.

- *Crimă împotriva umanității*: în dreptul internațional, infracțiunea de crimă împotriva umanității se referă la mai multe tipuri de acte care sunt săvârșite în mod sistematic împotriva oricărei populații civile - inițiate, încurajate sau doar tolerate de orice autoritate. În categoria de crime împotriva umanității intră: genocidul, tratamentele neomenoase, violul, prostituția forțată, crima, sclavia, tortura, persecuția etc.

Utilizarea violului ca armă de război

Din cele mai vechi timpuri, violul a fost utilizat în calitate de armă psihologică de război, fiind poate cea mai veche și cea mai stabilă metodă de opresiune. Liderii din timpul războaielor au știut prea bine să folosească motivația sexuală a soldaților, cu scopul de a-i mobiliza mai ușor în timpul luptelor, ajungând la etapa în care femeile erau promise drept pradă de război, motivând ostașii să agrezeze sexual sau să întrețină acte sexuale de orice natură cu femeile celor învinși - pentru a-și contura supremația, masculinitatea și deplina victorie.

Analizând violul drept armă de război, istoricul american care a studiat Holocaustul și alte forme de genocid, Rittner, declară că în secolul XX și XXI, toate formele de abuz sexual în conflictele armate au devenit parte integrată a războiului, crimelor împotriva umanității și genocidului - reprezentând o acțiune intenționată a combatanților pentru a cauza distrugerea comunităților și demoralizarea indivizilor civili (Rittner și Roth, 2012). În afară de săvârșirea cu brutalitate a unui act sexual forțat, această experiență condamnă victimele sale la consecințe de lungă durată. În primul rând, efectul violului ca atac al integrității fizice și intimității victimei persistă mult timp după încheierea actului, ceea ce face dificil procesul de vindecare psihologică și emoțională a victimei. Din păcate, atacul la integritatea corporală a devenit o metodă strategică și parte componentă a războiului, care le permite învingătorilor să introducă frica și descurajarea în rândurile comunităților inamice. Trecând peste aspectele caracterului ideii de dominație sexuală, ne putem da seama că această formă de supremație are mai multe aspecte și mai multe scopuri. În *Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale*, violența sexuală în masă pe timp de conflict armat³ este considerată o crimă împotriva umanității⁴. În acest sens, este stipulat în Articolul 7 (1): În scopurile prezentului Statut, prin crimă împotriva umanității se înțelege una dintre faptele menționate mai jos, când aceasta este comisă în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac:(...) g) violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de o gravitate comparabilă (Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, 1998).

Pentru a rezuma apariția termenului în sine, expresia cinistă „femeie pentru confort” este traducerea directă a termenului japonez „*ianfu*”, un eufemism folosit pentru cuvântul „prostituată”. Problema principală este că aceste femei care au ajuns în stațiile de confort nu au avut dorința de a se prostitua în folosul armatei japoneze și nici nu au fost plătite pentru serviciile sexuale pe care le ofereau; din contră, ele au fost răpite și violate într-un mod sistematic de către soldați, fiind astfel forțate să devină sclave sexuale ale regimului militar nipon. Acest episod istoric de proporții este analizat de mai mulți istorici din Asia și este perceput ca o rușine pentru națiunea japoneză.

³ *Conflict armat internațional* - situație în care există recurgere la forța armată între două sau mai multe state, indiferent de motivul sau de intensitatea conflictului.

⁴ *Crimă împotriva umanității* - este un concept care apare în practica judiciară și include: genocidul, tratamentele neomenoase, violul, prostituția forțată, etc.

În perioada istorică a celui de-al Doilea Război Mondial, Japonia a umbrit cazul femeilor de confort prin alte atrocități de război - cum a fost *Masacrul din Nanking*⁵, în urma căruia a prosperat utilizarea violului în masă ca metodă strategică de purtare a războiului. În urma atacului din Nanking, în data de 13 decembrie 1937, trupele militare japoneze au început seria de orori, care s-a prelungit pe o perioadă de 6 săptămâni. În acest timp, a fost condusă operațiunea de exterminare a poporului chinez de pe acest teritoriu, iar soldații și ofițerii niponi au abuzat sexual în jur de 80 de mii de femei; dintre acestea, majoritatea au fost ulterior ucise în fața soldaților inamici capturați. Prin această metodă, soldații japonezi și-au exprimat ura față de poporul chinez: femeile au fost abuzate sexual, bărbații executați public, iar copiii au fost uciși fără milă.

Datorită faptului că informațiile în ceea ce privește ororile ce au avut loc în Nanking au făcut foarte rapid înconjurul lumii, oripilând oamenii, împăratul japonez Hirohito a fost îngrijorat de faptul că, pe arena internațională, reputația Japoniei va fi pătată și imaginea sa va deveni una deteriorată de aceste acte de cruzime. Considerând că această problemă poate fi rezolvată foarte ușor, împăratul Hirohito a ordonat mărirea numărului bordelurilor militare de pe câmpul de război - deoarece, din punctul lui de vedere, această intervenție va avea capacitatea de a opri sau măcar minimaliza cazurile de violență și agresiune asupra populației civile. Inițial, autoritățile nipone doreau ca în aceste bordeli să fie recrutate prostituate profesioniste; în urma primelor încercări, s-a dovedit însă că numărul acestora este foarte mic ca să satisfacă cererea de pe câmpurile de luptă. Prin urmare, recrutarea de femei pentru stațiile de confort s-a transformat foarte rapid în răpirea fetelor și femeilor din diferite teritorii aflate sub auspiciul Japoniei.

Așadar, pe timp de conflict militar, vulnerabilitatea femeii crește enorm - deoarece, în calitate de simbol, ea este percepută și asociată cu anumite culturi, religii, etnii și naționalități. Femeia permite nașterea unei națiuni, deci agresarea ei este un act receptat ca un atac la adresa întregii populații din grupul din care face parte victima femeie, fiind un mod de umilire a bărbaților și soldaților care luptă pentru apărarea acestei populații. Din aceste motive, violul a ajuns

să fie o armă de teroare ce provoacă nu doar traume fizice și psihice, dar și degradarea genetică a unui grup anume. În cazul Japoniei, la finele războiului, o mare parte din documentele legate de stațiile de confort au fost arse în mod intenționat de către autoritățile japoneze, dorindu-se ca, odată cu reconstrucția și recuperarea Japoniei în urma războiului, acest subiect să devină unul uitat și fără dovezi.

CAPITOLUL II. CHINA. TRAGEDIILE DIN SPATELE SISTEMULUI „COMFORT WOMEN”

„Comfort stations” din China de Nord și de Est

De-a lungul timpului, a devenit deja o teorie aprobată de către cercetători că stațiile de confort pentru utilizarea exclusivă a armatei japoneze își au originea în Shanghai. Fiind provocat de către Incidentul Manchurian⁶, prin principiul dominoului, incidentul de la Shanghai⁷ a început pe 28 ianuarie 1932 și a fost un conflict dintre armata chineză Nineteenth Route și forțele Marinei Japoneze. Deși acest incident a fost considerat rezolvat în aproximativ trei luni, armata de expediție a Japoniei, care și-a asumat rolul de corp polițienesc, și-a pătat reputația prin faptul că trupele sale au comis un șir de violuri asupra femeilor chineze.

Prima stație de confort din Shanghai a fost deschisă în 1932, unde au fost angajate femei voluntare din Japonia. Cu toate acestea, numărul de stații a crescut și, odată cu aceasta, s-a mărit și cererea. Mai târziu, femeile au început să fie aduse din lagărele de internare din Indonezia și Filipine, iar pe teritoriile ocupate de către Japonia au fost publicate reclame cu scopul de a angaja tinere în aceste locații. În urma conflictului Manchurian, s-a ajuns la ideea de a recruta femei în cadrul sistemului autorizat de recrutare a prostituatelor, denumite „hostess” în documentele publice.

În fiecare săptămână, femeile erau supuse unui examen medical, cu scopul de a depista bolile cu transmitere sexuală. Au fost momente în care medicii militari înșiși violau femeile care erau sănătoase. În caz de infecție, victimelor li se aplica un tratament cu medicamentul „numărul 606” - terramicină: un antibiotic cu un spectru foarte larg de administrare. De asemenea, acest medicament se administra și

⁵ *Masacrul din Nanking*, cunoscut și ca Violul din Nanking se referă la o perioadă de șase săptămâni, începând cu 9 decembrie 1937, de la capturarea orașului Nanjing, fosta capitală a Chinei, de către forțele japoneze. În timpul acestei perioade sute de mii de civili au fost uciși și 20.000 - 80.000 de femei au fost violate de către militarii imperiali japonezi.

⁶ *Incidentul Mancurian* - a fost o acțiune de sabotaj organizată de către personalul militar japonez ca pretext pentru invazia a nord-estului Chinei în 1931 a regiunii cunoscute sub denumirea de Mancuria.

⁷ *Incidentul de la Shanghai* - (28 ianuarie - 3 martie 1932) a fost un conflict între Republica China și Imperiul Japonez. Ofițerii din armata japoneză, sfidând autoritățile superioare, au provocat demonstrații anti-japoneze în districtul internațional Shanghai. O gloată chineză a atacat un grup de preoți budiști japonezi și au ucis unul. Au izbucnit lupte grele, iar China a făcut apel fără succes la Liga Națiunilor.

femeilor care rămâneau însărcinate, pentru a provoca avortul spontan al fătului. Medicamentul are un efect secundar nedorit, care excludea ulterior posibilitatea de a naște copii sănătoși sau chiar posibilitatea de a naște. Din mărturiile oficiale ale femeilor de confort - care au reușit să supraviețuiască și au avut curajul de a povesti ororile prin care au trecut - reiese că existau multe cazuri de suicid ale victimelor: unele reușeau să fure de la soldați opiu și îl consumau în doze mari, cu speranța că își vor găsi sfârșitul în urma supradozajului, altele se strangulau cu propriile haine.

Sistemul a luat diferite forme în momentele de conflicte militare și s-a desfășurat în diferite locații în timpul războiului. Femeile chineze au fost răpite și ținute în locurile special amenajate pentru prostituție de către trupele japoneze din China - stabilindu-se aranjamentele necesare de către soldați. Cu toate acestea, odată cu apariția unor astfel de stații, cazurile de viol ale femeilor de pe teritoriile ocupate nu s-au oprit - din moment ce soldații trebuiau să plătească pentru fiecare vizită la aceste stații de confort. Politica imperiului japonez din acele timpuri avea tendința de a abate atenția în altă parte, încercând să ascundă ororile care au avut loc. Populația Chinei a experimentat numeroase atentate, violență împotriva femeilor, violuri, atacuri chimice și biologice și alte atrocități ale războiului.

Pe măsură ce armata japoneză s-a confruntat cu o opoziție tot mai mare din partea forțelor de gherilă în China, ea a folosit tot mai multă violență, cu scopul de a suprima această rezistență. Din 1940, armata japoneză din nordul Chinei a pus în aplicare așa-numita „Operație Three-Alls” - arde tot, ucide-i pe toți și jefuiește totul; operațiunea a atins apogeul în anii 1942-1943 (Fujiwara, 1998).

Tribunalul Militar Internațional pentru Orientul Îndepărtat a estimat că circa 20.000 de femei, inclusiv unii copii și vârstnici, au fost violate în timpul ocupației japoneze. Un număr mare de violuri a fost comis în mod sistematic de soldații japonezi, în timp ce mergeau din ușă în ușă în căutarea fetelor: multe din ele au fost capturate și violate în grup.

Pentru a conclud, armata imperială japoneză a comis în China cele mai mari devastări și orori posibile, deoarece atât masacrul din Nanjing și agresiunile din Estul Chinei, cât și stațiile de confort în care aveau loc violurile au devenit factori care nu pot fi trecuți cu vederea în analiza lucrării noastre. Chiar dacă în perioada actuală se menționează foarte rar brutalitățile din Nanjing, documentele neautorizate au dezvăluit ce nu au putut să ateste cele aprobate. Deși aceste surse au

rămas suprimate și indisponibile publicului în timpul războiului, ele au înregistrat atrocitățile japoneze de la Nanjing la acea vreme și au devenit ulterior izvoare valoroase pentru istoricii care au lucrat și lucrează în prezent asupra subiectului - în respingerea afirmațiilor că masacrul din Nanjing a fost o simplă iluzie. Așadar, după cum am menționat în prezenta secțiune, în urma incidentului de la Nanjing, conducătorii japonezi au venit cu soluția de a crea stațiile de confort pentru a nu mai permite asemenea devastări - care ar putea afecta imaginea Imperiului Japonez. Însă - chiar dacă autoritățile au încercat să ascundă sau să submineze pagubele aduse Chinei în acea perioadă - jurnalele de război, martorii oculari și femeile terorizate care au trecut prin acele stații au reușit să contureze adevărata față a tragediei din spatele stațiilor de confort din China de Nord și de Est.

Voluntariat sau sclavaj sexual? Constrângerile comise de către Tokkeitai (poliția secretă maritimă niponă) pe teritoriul Chinei

Tokkeitai, sau așa numitul „Corp special de poliție” în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost poliția militară și, în același timp, corpul de contrainformații al Marinei Imperiale din Japonia. Având o componență mică - și fiind mai restrânsă decât concurenții ei care lucrau pe contrainformații - în activitățile sale poliția militară nu rămânea în urmă în ceea ce privește numărul crimelor. Acest corp de poliție a fost activ, în special în zonele din Pacificul de Sud, unde în 1942-1945 s-a extins vastul teritoriu ocupat de Japonia. Serviciile speciale au jucat rolul de „comisari” în raport cu inamicii externi sau cu persoanele suspecte și au îndeplinit, de asemenea, operații de identificare a potențialilor trădători. Conform doctrinei de securitate, astfel de persoane au fost supuse unui tratament extrem de crud, fiind torturați și chiar executați.

Fiind responsabili de menținerea disciplinei în unitățile militare navale, membrii au fost la fel de cruzi și lipsiți de milă față de personalul militar japonez, suspectat de trădare, precum și față de inamici. Totuși, după război, angajații acestui corp militar au fost acuzați de crime de război: execuții, tortură și constrângerea femeilor și fetelor de a se supune sclavajului sexual în cadrul așa-numitelor stații de confort de pe teritoriile colonizate.

Ceea ce se întâmpla în stațiile de confort erau acte de viol în serie, în niciun caz prostituție voluntară. Inițial, japonezii au încercat să aducă în bordelurile militare doar femei care o făceau voluntar, dar,

desigur, numărul acestor femei nu era suficient pentru cerințele tuturor soldaților. Prin urmare, „personalul de serviciu” a început să fie ademenit în stații prin minciuni și promisiuni false. Fetelor li s-a promis un loc de muncă și un salariu bun. În cele din urmă, femeile nu au devenit croitorese sau asistente medicale, ci sclave sexuale contra voinței lor. În plus, fetele care erau considerate un „produs” de înaltă calitate erau adesea furate de pe stradă sau chiar din propriile case. În general, recrutorii din *Tokkeitai* au făcut tot posibilul să își îndeplinească obligațiile de a oferi soldaților japonezi un loc confortabil de odihnă.

În concluzie, stațiile de confort au fost create nu numai în calitate de „case de lucru”, ci și ca mijloc de protecție a soldaților împotriva bolilor cu transmitere sexuală. S-a dorit și reducerea actelor de viol din teritoriile ocupate. Cert este că niciunul dintre scopurile date nu poate justifica răpirea și violarea femeilor și fetelor. Din păcate, populația teritoriilor ocupate adesea prefera să rămână tăcută și să nu interfereze cu schemele organizate de către militarii japonezi. Orice încercare de a stopa acțiunile recrutorilor se pedepsea prin metode inumane.

CAPITOLUL III. COREEA. „THE DAUGHTERS OF THE DRAGON”

Față în față cu trecutul Armatei Imperiale Japoneze

În perioada războiului chino-japonez, femeile de pe teritoriile ocupate au fost trimise în stațiile de confort, înființate de armata japoneză în diverse așezări și sedii militare strategice din China. Pe măsură ce războiul s-a extins în regiunea din Asia, cu atât mai multe femei coreene au fost trimise în acele stații pentru a satisface nevoile sexuale ale soldaților Armatei Imperiale Japoneze. Evenimentele s-au desfășurat în aceeași ordine ca și în China - adică, inițial au fost recrutate prostituate din Coreea pentru a fi duse la muncă în stațiile de confort din străinătate. Ulterior, s-a ajuns la recrutarea fetelor din familiile sărace, prin orice metode și cu orice preț.

Ca să putem înțelege mai bine evoluția fenomenului analizat pe teritoriul coreean, ar trebui să analizăm subiectul din mai multe perspective. Am dori să începem cu faptul că - pentru a explica crearea și funcționarea sistemului femeilor de confort, în special exploatarea sexuală a femeilor coreene din acest sistem - este insuficient să vizualizăm situația doar din perspectiva istoriei militare. Fenomenul devine înțeles doar atunci când examinăm modul în care traficul de

femei tinere a fost practicat pe scară largă în Coreea, cu mult înainte de instituirea sistemului de bordeluri militare pe timp de război. Acest trafic de sclave sexuale a fost doar un produs secundar al diverselor politici ale Japoniei, de colonizare a peninsulei coreene. În ciuda unor prejudecăți japoneze atât de adânc înrădăcinate, intense și răspândite împotriva lor, numărul coreenilor care plecau în Japonia în căutarea locurilor de muncă se afla într-o continuă creștere. Ei au fost nevoiți să recurgă la aceste măsuri din cauza depresiei severe care se stabilise pe teritoriul coreean.

În acest fel, un număr mare de bărbați din clasa țărănească din Coreea lucrau departe de casă, de obicei pentru perioade foarte lungi. Femeile tinere care au rămas acasă și-au ales slujbe grele, pentru a-și întreține familiile. Este evident că multe tinere coreene au apelat la prostituție, pentru a garanta venituri esențiale pentru a supraviețui familiilor lor, afectate de sărăcie. O serie de articole intitulate „Sărăcia provoacă prostituție”, apărute în septembrie 1927 în ziarul coreean „Dongah Ilbo”, indică clar dezvoltarea acestei situații. Se pare că multe femei tinere au fost vândute bordelurilor în schimbul unei plăți în avans către familiile lor. Multe femei căsătorite au devenit, de asemenea, prostituate, din cauza dificultăților financiare care au apărut în timp ce soții lor lucrau departe de casă.

De altfel, situația coreeană s-a dovedit a fi avantajoasă pentru forțele militare japoneze staționate în China. În Coreea, bordelurile funcționau patronate de politica oficială încă de la începutul anilor '30, oferind sprijin sistemului de confort. Numărul mare de proprietari de bordeluri coreeni și japonezi, care s-au mutat în China, unde erau staționate trupele japoneze, au adus cu ei femei coreene. Multe dintre femei erau legate de datorii mari, prin avansul care fusese deja plătit familiilor lor.

Pe măsură ce războiul din China ajunsese în impas, sistemul femeilor de confort - care s-a stabilit definitiv să fie acceptat ca politică militară - a necesitat implicarea mai multor femei pentru fiecare unitate a armatei japoneze staționate în China. Începând cu anul 1938, armata însăși s-a implicat mai adânc în subiectul de recrutare a femeilor pentru aceste servicii. Deja în luna martie a anului 1938, armata a început să selecteze și să controleze cu atenție agenții de recrutare, care asigurau numărul necesar de femei pentru soldați. Acest sistem a furnizat multe femei din Coreea rurală, deoarece acolo găseau fete tinere din familii de țărani sărace, pe care puteau să le păcălească foarte ușor, și apoi să le folosească în calitate de prostituate în cadrul

sistemului stațiilor de confort.

Conflictul permanent dintre Seul și Tokyo

În urma celui de-al Doilea Război Mondial și fenomenului stațiilor de confort, au existat multe neînțelegeri și conflicte între părțile beligerante. Totuși, în 1965, relațiile dintre Japonia și Republica Coreea au revenit la normal cu încheierea unui tratat care obliga agresorul să plătească reparații pentru toate crimele comise în timpul ocupației. Când subiectul părea uitat, iar autoritățile de la Tokyo negau cu înverșunare însăși existența sistemului femeilor de confort, în anul 1980, un grup de supraviețuitoare din Coreea de Sud a decis să-și spună poveștile. Zece ani mai târziu, resentimentele coreenilor față de niponi s-au soldat cu o dispută la scară internațională, prin care Coreea de Sud critica deschis Japonia pentru negarea evenimentelor și cerea compensații pentru victime și familiile lor. Cu toate acestea, problema femeilor de confort nu a fost rezolvată nici până în prezent și reprezintă unul dintre principalele obstacole formale care nu permite apropierea dintre Tokyo și Seul. În ajunul summit-ului APEC (Cooperarea Economică Asia-Pacific) de la începutul lunii noiembrie 2014, președintele sud-coreean Park Geun-Hye, care se afla la conducere, a refuzat să se întâlnească cu premierul japonez Abe Shinzo până la rezolvarea acestei probleme sensibile.

Cu toate acestea, reacția de la Tokyo rămâne fără ambiguități: toate problemele pe acest subiect au fost soluționate prin Tratatul de restaurare a relațiilor - un acord încheiat în 1965, conform căruia toate înțelegerile dintre Coreea și Japonia, semnate între 1910-1945, au fost anulate și a fost indicată dimensiunea reparațiilor și numărul victimelor. Guvernul japonez face periodic astfel de declarații cinice - încât, uneori, ele ajung a fi destul de înfricoșătoare. De exemplu, în mai 2013, liderul Partidului Renașterii din Japonia, Hashimoto Toru, a justificat public exploatarea sexuală a femeilor coreene, spunând că soldații trebuiau să se relaxeze cumva sub stresul războiului (BBC, 2013).

În urma analizei situației internaționale, am observat că insistența guvernului sud-coreean este dictată de opinia publică a cetățenilor. Așadar, în 2011, *Curtea Constituțională a Republicii Coreea* a recunoscut inacțiunea guvernului coreean în problema femeilor de confort ca neconstituțională (*Curtea Constituțională a Republicii Coreea*, 2019). Președintele Lee Myung-Bak, sub presiunea publicului, a fost obligat să pună problema pe ordinea de zi. În plus, politicile de la Seul au ca scop scoaterea la suprafață a nedreptăților istorice în încercarea de a lega problema dureroasă

cu abuzurile la drepturile omului. Astfel de măsuri dau roade: în 2010, Înalțul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, Navanethem Pillay, a criticat guvernul japonez pentru măsurile necomplete pe care le-a luat cu privire la femeile de confort.

Așadar, în anul 1965, relațiile dintre Japonia și Coreea de Sud au revenit la normal - odată cu încheierea unui tratat prin care se solicita agresorului să plătească reparații pentru toate crimele comise în timpul ocupației. Cu toate acestea, problema femeilor de confort a rămas nerezolvată. Cert este că istoricii japonezi au susținut de zeci de ani că această problemă este mai degrabă de natură privată, decât de stat, iar majoritatea femeilor au lucrat voluntar în cadrul bordelurilor militare. Această poziție a întărit sentimentul anti-japonez în Coreea de Sud, ceea ce a împiedicat stabilirea de legături economice între cele două țări.

CAPITOLUL IV. FILIPINE. MANILA ȘI ORORILE ASCUNSE ÎN SPATELE CLUBURILOR MILITARE

Femeia - o armă în mâna inamicului de război

Capitolele precedente subliniază problema cazului „comfort women” pe teritoriile din China și Coreea, însă aceste atrocități au fost răspândite și în alte țări, cum ar fi Filipine, și au decurs la fel de organizat și gândit cum s-a întâmplat în stațiile de confort despre care am vorbit anterior.

Important este să reținem că Japonia - așa cum vom demonstra în această lucrare - prin aceste acte de violență și dominație fizică comise asupra femeilor răpite de pe teritoriile ocupate, a realizat o crimă împotriva umanității. Femeile erau violate, iar bărbații erau umiliți moral, psihic și uneori chiar fizic (sexual), dorindu-se nimicirea voinței de a continua rezistența și opunerea față de regimul japonez. Violul, dar și alte forme ale violenței sexuale în conflictele armate, a devenit parte integrată a războiului, crimelor de război și genocidului - reprezentând o acțiune intenționată a combatanților, pentru a cauza distrugerea comunităților și demoralizarea indivizilor.

În continuare, în istorie, a existat perioada când relațiile dintre Japonia și Filipine erau beligerante. Au trecut șapte decenii de la cel de-al Doilea Război Mondial - de când Japonia a invadat Filipine și a ocupat insulele strategice, iar cei agresați au încercat să opună rezistență. În perioada de ocupație japoneză, Filipine a trecut prin multe distrugereri și anihilări, care nici în prezent nu au fost dezvăluite publicului larg. Fetele și femeile tinere au fost agresate și luate

cu forța de la casele lor, au fost duse la garnizoanele soldaților și au devenit cunoscute drept „femeile de confort”. După părerea noastră, cel mai oribil fapt este că femeile erau tratate ca obiecte, erau într-un oarecare fel confiscate și folosite de către soldați, fiind considerate pradă de război. Aceste femei erau private de drepturile fundamentale ale omului și de prevederile stipulate de *jus in bello*, care încercă să minimalizeze suferința persoanelor *hors de combat*⁸ în conflictele armate, în special prin protejarea și asistarea tuturor victimelor civile.

Atunci când examinăm îndeaproape mărturiile fostelor femei de confort filipineze, observăm asemănări între metodele de recrutare utilizate în China și în Filipine. Mai multe documente oficiale care se referă la stațiile de confort din Filipine au fost găsite în arhivele din Japonia și cele din Statele Unite ale Americii.

Cele mai multe dovezi cu privire la crimele de război împotriva femeilor de confort au fost acoperite și distruse de japonezi, pentru a ascunde ororile și atrocitățile pe care le-au făcut pe teritoriile aflate sub ocupația lor. Cu toate acestea, au existat documente preluate din *Procesele de crime de război de la Tokyo*, cum ar fi: Documentul 3034, Secțiunea G, de rezumare a evenimentelor din China - realizat de Masayoshi Kenzaki, și Documentul 3071, privind sumarea evenimentelor din Manchiuria - realizat de A.W. Brooks și Toshio Okamoto (Tribunalul Militar Internațional pentru Orientul Îndepărtat, 1946); acestea dețineau declarații ce descriau cum femeile au fost luate fără voia lor din case de către forțele japoneze, pentru a servi drept sclave sexuale în cazarmile din China și din alte țări. Există, de asemenea, savanți care studiază problema femeilor de confort și dezvăluie documente oficiale - care atestă aceste crime împotriva umanității. Însă majoritatea savanților și istoricilor japonezi neagă aceste crime și consideră că femeile din stațiile de confort lucrau voluntar și nu erau violate și agresate, ci întrețineau acte sexuale cu propriul consimțământ.

În 1992, la aproape jumătate de secol după încheierea războiului, a apărut, pentru prima dată, imaginea cu adevărat arzătoare a violenței sexuale răspândite împotriva femeilor din Filipine în momentul ocupației japoneze. Acest lucru a devenit posibil din momentul în care Maria Rosa Henson, fostă femeie de confort, a prins curaj și și-a dezvăluit trecutul dureros. Fiind încurajate de acțiunea ei, multe

femei au vorbit, una după alta, și au oferit mărturii detaliate despre perioada teribilă prin care au trecut în timpul războiului. În cele din urmă, declarațiile a 51 de femei au fost luate de un grup de avocați japonezi și un ONG local numit *Task Force for Filipino Comfort Women* (Dolgopol și Paranjape, 1994). Spre deosebire de abordarea din culise a problemei violului organizat în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, mărturiile care au devenit disponibile - inclusiv cea a Mariei Rosa Henson - indică faptul că, în multe locuri din Filipine, trupele japoneze au asigurat un număr destul de mare de fete și femei în calitate de sclave sexuale. Mai mult, metodele lor de exploatare nu cunoșteau granițe. Victimele erau răpite, violate cu cruzime și închise în continuu în scopul exploatării sexuale - similar cu cazul chinez pe care l-am examinat anterior. Atât în China, cât și în Filipine, se pare că japonezii nu au exprimat compasiune față de civili - iar, pe lângă crimele pe care le-au comis, autoritățile au încercat cu orice scop să mușamalizeze și să ascundă măcar parțial adevărul sângeros și trecutul armatei japoneze.

În mărturiile adunate de către Maria Rosa Henson, expuse în cartea *Comfort Woman, A Filipina's Story of Prostitution and Slavery under the Japanese Military*, sunt dezvăluite multe aspecte din punct de vedere organizatoric și modurile în care au fost tratete femeile filipineze. Maria Rosa Henson avea doar 14 ani când a fost oprită la un punct de control al armatei japoneze din orașul Angeles. A fost ținută într-un spital folosit în calitate de cazarmă de către armata japoneză, unde a fost violată în repetate rânduri de soldați - mărturisind că era supusă unui asemea tratament de bărbați, uneori de 12 și chiar de până la 30 într-o zi (Henson, 1999). În septembrie 1992, în urma unei conferințe de presă la care a participat și Maria Rosa pentru a povesti depre experiența sa, mărturia ei a ajuns în titlurile ziarelor și știrilor televizate din întreaga lume, inclusiv în mass-media japoneză.

Tăcere în schimbul investițiilor generoase?

Chiar dacă coșmarul celui de-al Doilea Război Mondial a ajuns doar un ecou vag pentru generația noastră, fostele femei de confort din Filipine continuă încă să lupte pentru dreptate și pentru ca adevărul să fie recunoscut de către autoritățile de la Tokyo.

Cu toate că împăratul japonez Akihito a transmis scuze oficiale în luna august a anului 2015, la 70 de ani de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, aceste declarații au fost considerate drept o acțiune

⁸ *Hors de combat* - termen francez folosit în diplomație și drept internațional pentru a face referire la persoanele care nu sunt capabile să participe la război.

lipsită de sinceritate de către fostele femei de confort. Din păcate, încă mai există oameni care continuă să se îndoiască de existența femeilor de confort. Considerăm că acest fenomen este rezultatul faptului că unele dintre femei au avut curajul să-și povestească istoria abia în anii '90. Au trecut multe decenii după cel de-al Doilea Război Mondial, iar faptul că dezlănțuirea mărturiilor a avut loc atât de târziu, face ca oamenii să nu creadă și să ignore problema femeilor de confort.

Mulți se întreabă ce doresc totuși aceste femei, care ies la demonstrații și încearcă să facă cunoscute anumite evenimente istorice. Sau au ajuns la bătrânețe și doar au nevoie de cât mai multă atenție, pentru a se simți importante? Nu! Aceste femei - care au trecut prin numeroase violuri și au devenit victime civile ale războiului de la cele mai fragede vârste, trăind viața întreagă cu sechele - doresc foarte puțin: scuze publice fără echivoc din partea guvernului japonez, includerea istorică exactă, fără a fi diminuate adevăratele crime, și o simplă compensație pe care o merită în urma coșmarului prin care treceau zi de zi de-a lungul lunilor, și chiar anilor. Nimic mai mult, nimic mai puțin.

În continuare, o statuie de bronz înfățișând o femeie de confort a fost demolată în anul 2018 în provincia Laguna, după ce guvernul japonez și-a exprimat dezamăgirea față de ceea ce simbolizează această statuie și ce efecte ar putea avea asupra relațiilor filipino-japoneze. Guvernul japonez a afirmat că ridicarea unor asemenea monumente reprezintă o dezamăgire pentru Japonia. La scurt timp după emiterea declarației, a urmat și reacția autorităților filipineze din partea lui Salvador Panelo, purtătorul de cuvânt al președinției filipineze, care a dat de înțeles, printr-o declarație, că statuia nu este opera guvernului filipinez, ci a entităților private și - prin urmare - reprezintă dreptul la libera exprimare. Totuși, considerăm că acest răspuns putea conține mai multă susținere față de situația actuală a femeilor de confort din partea autorităților filipineze, acoperindu-se în fața acuzațiilor japoneze doar cu drepturile la libera exprimare oferite de Constituție.

Datorită neseriozității și lipsei unei poziții clare asupra sorții fostelor slave sexuale ale armatei japoneze, guvernul filipinez oferă mai multă importanță relațiilor economice cu Japonia și acceptă ajutoarele materiale, îndeplinind condițiile și mofturile care vin din partea capitalei japoneze. În urma nemulțumirilor adresate de Japonia față de monumentele care comemorează suferința femeilor de confort, conducerea filipineză a decis să demoleze unele din aceste statui, care făceau

dovada istorică a existenței acestor femei. Din această cauză, victimele nedreptății sunt nevoite, la o vârstă înaintată, să lupte în continuare pentru recunoașterea istorică și mediatizarea problemei fetelor care au fost răpite și transformate în slave sexuale.

În momentul în care vorbim despre fostele femei de confort din Filipine, este esențial să menționăm și organizațiile care au curajul să lupte și să apere drepturile acestor femei, care nu se pot face auzite de către propriul guvern. *Lila Pilipina* este o organizație care pledează pentru recunoașterea drepturilor supraviețuitoarelor sclaviei sexuale militare perpetuate de către armata japoneză. *Lila Pilipina* are trei obiective principale: obținerea unor scuze oficiale din partea guvernului japonez, acordarea unei compensații individuale pentru victime și recunoașterea din partea guvernului filipinez a istoriei acestor femei. Până în zilele noastre, poveștile acestor femei continuă să fie excluse din manualele de istorie. Trecute prin violența sexuală în stațiile de confort japoneze, excluderea din discursul public devine pentru ele un act descurajator. În societate, ele au trecut prin dubla oroare de a fi victime ale violului repetat și de a fi asociate de către ceilalți cetățeni cu aliatele soldaților japonezi care i-au terorizat.

CAPITOLUL V. JAPONIA. MORALITATE INTERNĂȚIONALĂ VS. INTERESUL STATULUI

Baza legislativă care atestă crimele contra umanității comise de Japonia

*Homo homini lupus vs. Homo sacra res homini*⁹

Capitolele precedente au reprezentat experiențele aparte ale fiecărui stat care a fost agresat de Imperiul Japonez în perioada interbelică și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, iar noi am analizat cazul „comfort women” din perspectivă istorică - acuzând agresorul de încălcarea drepturilor omului și de comiterea crimelor contra umanității. Prezenta lucrare dezvăluie ororile prin care au trecut femeile din China, Coreea și Filipine, însă ca statul care a comis crimele (Japonia) să fie găsit vinovat, este nevoie de o bază legislativă și o analiză juridică.

Considerăm că este esențial să începem cu conceptul de *jus in bello*, care are rolul de a ne aprofunda răspunsul la întrebarea următoare: De ce cazul „comfort women” reprezintă o încălcare a regulilor cu privire la purtarea unui conflict și încalcă drepturile omului? Așadar, distincția clară între *jus in bello* și *jus ad bellum* este relativ recentă. Acești doi termeni nu au devenit comuni

⁹ *Omul este lup pentru om vs. Omul este sacru pentru om* (traducere din limba latină).

în dezbaterile și scrierile despre legea războiului, decât la un deceniu după cel de-al Doilea Război Mondial. Scopul dreptului internațional umanitar este de a limita suferința cauzată de război, prin protejarea și asistarea victimelor pe cât posibil. Prin urmare, legea abordează realitatea unui conflict fără a ține cont de motivele sau legalitatea recurgerii la forță. Aceasta reglementează doar aspectele conflictului care sunt de interes umanitar, fiind cunoscute drept *jus in bello* - sau legea în război. Dispozițiile sale se aplică părților în război, indiferent de motivele conflictului și dacă o cauză susținută de oricare dintre părți este sau nu justă.

În cazul conflictelor armate internaționale, este adesea greu de stabilit care stat este vinovat de încălcarea *Cartei Națiunilor Unite*. Aplicarea dreptului umanitar nu implică denunțarea părților vinovate, deoarece aceasta ar stârni controverse și ar paraliza punerea în aplicare a legii: fiecare adversar ar pretinde că este victimă a agresiunii. Mai mult, dreptul internațional umanitar are scopul de a proteja victimele războiului și drepturile lor fundamentale, indiferent din ce stat fac parte - agresor sau agresat. De aceea, *jus in bello* trebuie să rămână independent de *jus ad bellum* sau *jus contra bellum*.

Dorim să începem cu *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, din 10 decembrie 1948, emisă de către Organizația Națiunilor Unite. Această declarație este un document adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la cea de-a treia sesiune, prin rezoluția cu numărul 217 - la Palais de Chaillot din Paris, Franța. Declarația constă din 30 de articole care afirmă drepturile unei persoane - care, deși nu sunt obligatorii din punct de vedere legal, au fost ulterior transpuse în tratate internaționale, instrumente regionale pentru apărarea drepturilor omului, constituții naționale și alte legi. Declarația a fost primul pas în procesul de formulare a proiectului de lege internațional pentru drepturile omului - finalizat în 1966 și intrat în vigoare în 1976, după ce a fost ratificat de un număr suficient de țări.

Așadar, conform acestei declarații, „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi” (art. 1), „orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale” (art. 3), „nimeni nu va fi ținut în sclavie, nici în servitute: sclavajul și comerțul cu sclavi sunt interzise sub toate formele lor” (art.4), „nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante” (art. 5). Articolele se referă și la femeile din China, Coreea și Filipine, care au fost supuse unor tratamente contrare respectivei declarații, drepturile

lor fiind ignorate cu desăvârșire. Fiind ținute în stațiile de confort și în bordelurile militare, ele au fost private de libertate și demnitate, iar despre securitatea propriei persoane nici nu putea fi vorba. În conformitate cu articolul 4, sclavajul este interzis sub orice formă - dar, după cum poate fi observat din cele enunțate mai sus, victimele acelor stații de confort au fost transformate în sclave sexuale și uneori erau chiar cumpărate de către agenții care se ocupau de recrutarea acestora. Articolul 5 este unul care înglobează toate experiențele prin care au trecut aceste ființe umane, începând cu tortura și pedespele aplicate atunci când refuzau să întrețină acte sexuale și continuând cu tratamente inumane și degradante. Femeile erau tratate cu o cruzime uimitoare, erau violate și bătute sistematic, iar în fiecare zi trebuia să deservească contra voinței lor un număr enorm de soldați.

Următorul act pe care dorim să îl menționăm, pentru a dovedi faptul că acțiunile și comportamentul soldaților japonezi au încălcat legislația internațională și au constituit crime împotriva umanității, este *Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid*. Aceasta a fost adoptată la 9 decembrie 1948 de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite, prin rezoluția 260 (III) A și a intrat în vigoare la data de 12 ianuarie 1951. Termenul a fost introdus în 1943 de avocatul evreu de origine poloneză Raphael Lemkin și provine din grecescul „genos” (rasă, trib) și latinescul „cide” (a ucide). Infracțiunea de genocid face parte din grupul infracțiunilor contra păcii și omenirii și constă în săvârșirea - în scopul de a distruge în tot sau în parte o colectivitate sau un grup național, etnic, rasial sau religios - uneia dintre următoarele fapte: uciderea, vătămarea gravă a integrității fizice sau mintale, supunerea la condiții de existență sau tratament de natură să ducă la distrugerea fizică a persoanelor și luarea de măsuri pentru împiedicarea nașterilor în sânul colectivității sau grupului din care face parte femeia (*Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid*, 1948).

Convenția începe cu acordul părților semnatare asupra faptului că genocidul reprezintă o crimă de drept internațional și trebuie pedepsit. În conformitate cu art. 3, se vor pedepsi următoarele acte: „genocidul, înțelegerea în vederea comiterii genocidului, incitarea directă și publică la comiterea unui genocid, tentativa de genocid și complicitatea la genocid.” Așadar, se consideră act de genocid Masacrul de la Nanjing, deoarece armata japoneză a ucis bărbați și copii, a violat femei și apoi le-a ucis și pe ele, cu scopul de a eradica populația chineză de pe acel teritoriu. În ceea

ce privește persoanele care au comis această crimă, Convenția prevede următoarele: „persoanele care au comis genocid sau unul dintre actele enumerate la art. 3 vor fi pedepsite indiferent că sunt conducători, funcționari sau particulari” (art. 4); chiar dacă există aceste prevederi, cazul „comfort women” rămâne până în prezent unul nerezolvat din punct de vedere juridic, din cauza lipsei de voință a autorităților japoneze.

În continuare, este important să ne axăm și pe *Convenția de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război (IV)*, din 12 august 1949 - deoarece ea reprezintă un set de articole care vin în apărarea drepturilor victimelor violurilor comise de către soldații armatei imperiale japoneze, în timp ce se aflau pe teritoriile sub ocupația lor.

Convențiile de la Geneva care au fost adoptate înainte de 1949 au vizat doar combatanții. Unele dispoziții privind protecția populațiilor împotriva consecințelor războiului și protecția lor pe teritoriile ocupate sunt cuprinse în *Regulamentele privind legile și obiceiurile războiului pe uscat*, anexate la *Convențiile de la Haga* din 1899 și 1907. În timpul Primului Război Mondial, prevederile de la Haga s-au dovedit a fi insuficiente, având în vedere pericolele provenite din războiul aerian și problemele legate de tratarea civililor pe teritoriul inamic și pe teritoriile ocupate. *Conferințele internaționale ale Crucii Roșii* din anii 1920 au făcut primii pași spre stabilirea unor reguli suplimentare pentru protecția civililor în timp de război.

Convenția adoptată în 1949 ține cont de experiențele celui de-al Doilea Război Mondial. Aceasta conține o parte destul de scurtă privind protecția generală a populației împotriva anumitor consecințe ale războiului, lăsând la o parte problema limitării utilizării armelor. Cea mai mare parte a Convenției prevede aspectele care reglementează statutul și tratamentul persoanelor protejate. Prezenta lucrare se axează pe Titlul II din Convenție, cu denumirea „Protecția generală a populației contra anumitor urmări ale războiului”. Așadar, în conformitate cu prevederile menționate, „răniții și bolnavii, precum și infirmii și femeile însărcinate vor face obiectul unei protecții și al unui respect special. În măsura în care cerințele militare o vor permite, fiecare parte în conflict va favoriza măsurile luate pentru căutarea morților sau răniților, venirea în ajutorul naufragiaților și altor persoane expuse la un pericol mare și protejarea lor contra jafului și relelor tratamente” (art. 16).

Însă, mărturiile analizate mai sus și evenimentele istorice - precum Incidentul Mancurian și Violul

din Nanjing - relevă faptul că Imperiul Japonez a încălcat aceste prevederi: au violat femei gravide, au supus oamenii unor tratamente degradante și au ucis copii. Nu s-a respectat niciun drept fundamental, iar torturați și omorâți nu au fost doar militarii, ci și prizonierii și civilii care nu au avut nicio legătură cu războiul.

Titlul III, denumit „Statutul și tratamentul persoanelor protejate”, menționează dispozițiile comune pentru teritoriile părților aflate în conflict, iar articolul 27 prevede că: „persoanele protejate au dreptul, în toate împrejurările, la respectul persoanei lor, onoarei lor, drepturilor lor familiale, convingerilor și practicilor lor religioase, deprinderilor și obiceiurilor lor. Ele vor fi tratate, oricând, cu omenie și protejate, mai ales contra oricărui act de violență sau de intimidare, contra insultelor și curiozității publice. Femeile vor fi în special protejate contra oricărei atingeri a onoarei lor și, mai ales, contra violului, constrângerii la prostituție și contra oricărui atentat la pudoare”. Însăși existența femeilor de confort, a bordelurilor militare și a mărturiilor care le confirmă, reprezintă faptul încălcării acestor prevederi. Femeile din China, Coreea și Filipine nu au fost protejate contra violului și constrângerii la prostituție; din contră, stațiile de confort aveau zi de zi nevoie de tot mai multe persoane care să satisfacă nevoile sexuale ale soldaților. În continuare, se stipulează că „Înaltele Părți Contractante își interzic categoric orice măsură de natură să producă fie suferințe fizice, fie exterminarea persoanelor protejate de sub puterea lor. Această interdicție privește nu numai omorul, tortura, pedepsele corporale, mutilările și experiențele medicale sau științifice necerute de tratamentul medical al unei persoane protejate, ci și orice alte brutalități - fie că sunt comise de agenți civili sau de agenți militari” (art. 32).

În concluzie, în urma analizei efectuate asupra documentelor legislative internaționale, devine evident că tratamentele la care au fost supuse aceste femei și cazul „comfort women” în sine reprezintă încălcarea drepturilor fundamentale ale omului și a regulilor de a purta un război - reguli general acceptate și obligatorii. În conformitate cu articolele enumerate anterior, în timp de război, civilii trebuie protejați și ocrotiți; în schimb, evenimentele istorice menționate în prezenta lucrare adevăresc faptul că armata imperială japoneză a neglijat dreptul internațional și *jus in bello*, supunând populația Chinei, Coreei și a Filipinelor unor tratamente inumane și folosind femeile de pe teritoriile ocupate în calitate de prostituate la bordelurile sale militare. Toate aceste încălcări ale drepturilor omului constituie crimă împotriva umanității.

Interzicerea violului în temeiul dreptului umanitar internațional era deja recunoscută în *Codul Lieber*. Deși articolul 3 din *Convențiile de la Geneva* nu descrie în mod explicit violul sau alte forme de violență sexuală, acesta interzice „violența asupra vieții și persoanelor” - inclusiv tratamentul crud și tortura și „atacurile asupra demnității personale. Interdicția „atacurilor asupra demnității personale” este recunoscută în *Protocoloalele adiționale I și II* ca o garanție fundamentală pentru civili. Articolul 75 din *Protocolul adițional I* specifică faptul că această interdicție vizează în special „tratamentul umilitor și degradant, prostituția forțată și orice formă de agresiune indecentă”, în timp ce articolul 4 din *Protocolul adițional II* adaugă în mod specific violul la această listă. A patra *Convenție de la Geneva* și *Protocolul adițional I* menționează „necesitatea protecției pentru femei și copii împotriva violului, a prostituției impuse sau a oricărei alte forme de atac indecent”. În conformitate cu *Statutul Curții Penale Internaționale*, „săvârșirea violului, sclaviei sexuale, prostituției forțate, sarcinii forțate, sterilizării impuse sau oricărei alte forme de violență sexuală” constituie, de asemenea, o încălcare gravă a *Convențiilor de la Geneva* și, de asemenea, o crimă de război în conflictele armate naționale, respectiv în cele internaționale.

Tribunalul militar pentru criminali de război. Controverse

Tribunalul Militar Internațional pentru Orientul Îndepărtat (TMIOI) - cunoscut și sub denumirea de *Procesul de la Tokyo* sau *Tribunalul pentru Crimele de Război de la Tokyo* - a fost un proces militar convocat la 29 aprilie 1946, pentru a judeca liderii Imperiului Japoniei prin începerea unei cercetări comune asupra compensării pagubelor, depistarea crimelor de război convenționale și crimelor împotriva umanității. Unsprezece țări - Australia, Canada, China, Franța, India, Olanda, Noua Zeelandă, Filipine, Uniunea Sovietică, Regatul Unit și Statele Unite - au oferit dovezi judecătorilor și procurorilor în fața instanței. Apărarea a fost reprezentată de avocați japonezi și americani.

Tribunalul a fost înființat pentru a implementa *Declarația de la Cairo*, *Declarația de la Potsdam*, și *Conferința de la Moscova*. *Declarația de la Potsdam*, din iulie 1945, afirmă că „justiția trebuie să fie severă cu toți infractorii de război, inclusiv cu cei care au tratat cu cruzime prizonierii de război”. Rechizitoriul conținea 55 de paragrafe cu acuzații generale împotriva tuturor inculpaților și vinovăția fiecăruia, individual.

În concluzie, au fost citate un număr mare de crime de război - cum ar fi Masacrul din Nanjing, Marșul Morții din Bataan și altele. Ca și în procesele de la Nürnberg, toate taxele au fost împărțite în trei categorii: A, B și C. Categoria A (punctele 1-36) includea acuzații de crime împotriva păcii, purtarea unui război agresiv și încălcarea dreptului internațional și a fost folosită doar împotriva conducerii de superioare a Japoniei; categoria B (punctele 37-52) includea acuzații de ucidere în masă; categoria C (punctele 53-55) enumera acuzațiile de crime împotriva dreptului de război și crimele împotriva umanității, aplicate japonezilor de orice rang (Hotărârea Tribunalului Militar pentru Estul Îndepărtat).

În cadrul acestui tribunal militar, care a fost creat după modelul *Tribunalului de la Nurenberg*, s-au analizat multe crime de război, genocid, crime împotriva păcii și a umanității (din care face parte și cazul pe care se bazează prezenta lucrare), însă s-a acordat foarte puțin timp pentru femeile de confort. O parte a moștenirii procesului de la Tokyo este dezbateră care a declanșat memoria colectivă a nedreptății - inclusiv critici ale „justiției învingătorului”, precum și eșecul Tribunalului de a urmări în mod adecvat infracțiuni precum vivisecția prizonierilor, războiul biologic și înrobirea sexuală sistematică a așa-numitelor „femei de mângâiere”. Au avut loc, de asemenea, procese mai mici ale unor inculpați japonezi, între octombrie 1945 și aprilie 1951, în 40 de locații din întreaga regiune Asia-Pacific. Singurul proces cunoscut pentru faptul că a dezbătut problema prostituției forțate a avut loc în cadrul *Curții Militare Olandeze* create *ad-hoc* din Batavia, care a judecat și a pedepsit ofițerii militari și proprietarii de bordeluri pentru prostituție forțată a 35 de femei olandeze. Acest proces a fost instituit de Olanda, prioritizând abuzul femeilor olandeze de clasă mijlocie și ignorând situația a mii de femei care au fost, de asemenea, victime ale sistemului de confort din perioada războiului.

Tribunalul Internațional al Femeilor pentru Crimele de Război privind sclavia sexuală militară a Japoniei a avut loc la Tokyo, Japonia, în perioada 8-12 decembrie 2000. Rețeaua de violență împotriva femeilor în război, principala problemă pentru care s-a organizat Tribunalul, s-a constituit în urma unei conferințe internaționale, în 1997. În cadrul conferinței, aproximativ 40 de activiști din 20 de țări diferite s-au reunit pentru a discuta despre atrocitățile comise împotriva femeilor în timpul conflictelor armate - reflectând creșterea conștientizării internaționale a acestor crime, în urma evenimentelor din fosta

Iugoslavie și din Rwanda. Procesul de la Tokyo a integrat un deceniu în care fostele femei de confort au început să vorbească despre experiențele lor. Japonia a început să înființeze stații de confort în 1932 și, mai sistematic, din 1938 - deportând tinerele din diverse țări asiatice (dar mai ales din Coreea) în bordelurile de pe câmpul militar pe teritoriile ocupate. Pe măsură ce conflictul s-a extins, un număr din ce în ce mai mare de femei și fete tinere, denumite în mod eufemistic „femei de mângâiere” (*ianfu*), au fost aduse în zonele de război prin minciuni, violență sau forță, până la înfrângerea Japoniei. Când armata s-a retras, aceste femei au fost în general abandonate; dar unele au fost, de asemenea, ucise.

Scopul *Tribunalului Internațional al Femeilor pentru Crimele de Război privind sclavia sexuală militară a Japoniei* a fost să se concentreze asupra victimelor - ca răspuns la revizioniștii care au reabilitat diferite argumente invocate de apărare în timpul proceselor de crimă de război de la Tokyo din 1946-1948 și la hotărârea separată pronunțată de judecătorul indian Radhabinod Pal; acesta a decis că adevărata greșeală comisă de Japonia nu au fost crimele sale împotriva umanității, ci mai degrabă atacul asupra coloniilor puterilor occidentale. În timp ce se referea la noi paradigme ale istoriografiei postcoloniale, *Tribunalul* a reafirmat principiile instanțelor de la Nürnberg și Tokyo - respingând orice potențial amalgam între propriile critici anti-coloniale și cele ale revizioniștilor care susțineau că Japonia dorea pur și simplu să elibereze coloniile continentului asiatic de sub jugul imperialismului occidental.

Pentru a conclud, *Tribunalul Militar pentru Estul Îndepărtat* s-a bazat mai mult pe alte crime, decât pe cazul femeilor de confort și al sclavajului sexual. În cadrul acestuia au fost urmărite doar aspectele esențiale pentru a condamna agresorul în urma sfârșirii războiului. Din păcate, chiar dacă jurisdicția internațională a început să recunoască violul în timpul războiului ca fiind crimă împotriva umanității destul de recent, aceste orori s-au întâmplat în fiecare conflict armat de talie mare și au distrus viețile a mii de femei. Considerăm că, în cadrul acestui tribunal, a fost necesară acordarea unei atenții mai minuțioase cazului „comfort women” și bordelurilor militare pentru care erau recrutate fete și femei din teritoriile aflate sub ocupația japoneză - deoarece tratamentele la care erau supuse aceste victime nu se încadrau în nici o normă a dreptului internațional și au încălcat orice prevederi ale *jus in bello* în privința civililor.

CAPITOLUL VI. REZOLVAREA CONFLICTULUI PRIN INTERMEDIUL INSTRUMENTELOR LEGISLATIVE INTERNAȚIONALE

Importanța rezolvării problemei violului pe timp de conflict armat

Violul în timp de conflict armat de orice natură reprezintă un fenomen foarte des întâlnit din cele mai vechi timpuri. Cazul „comfort women” studiat de noi este doar un exemplu din toate cazurile care au avut loc în istorie. Este esențial să înțelegem că aceste practici încalcă drepturile omului și este important ca acest tip de crime împotriva umanității să fie reprimite și eradicate - respectându-se convențiile și declarațiile menționate în capitolul V al lucrării.

În continuare, violul ca armă de război este o problemă actuală care se practică și în prezent și contra căreia se iau măsurile necesare, cum ar fi: intervențiile umanitare, rezoluțiile, convențiile internaționale, implicarea ONG-urilor și a ONU. În timpul războiului și al conflictelor armate, violul este frecvent utilizat ca mijloc de purtare a unui război psihologic pentru a umili inamicul. Violența sexuală pe timp de război poate apărea într-o varietate de forme - inclusiv sclavie sexuală instituționalizată (cazul analizat de noi), violență sexuală asociată cu bătălii sau masacre specifice (cazul Nanjing din capitolul II) și acte individuale.

Inegalitatea care apare în timpul războaielor și conflictelor civile poate crea o cultură a impunității față de abuzurile împotriva drepturilor omului asupra civililor. Potrivit UNICEF, violul sistematic este adesea folosit ca armă de război - în diferite conflicte armate de-a lungul întregului secol XX, inclusiv în Bosnia și Herțegovina, Cambodgia, Uganda și Vietnam (UNICEF, 2014). În 2008, Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a susținut că femeile și fetele sunt supuse violenței sexuale - inclusiv ca tactică de război, pentru a umili, domina, insufla frica și a dispera inamicul de luptă.

Tribunalele de la Nürnberg și Tokyo au devenit primele instanțe internaționale cu o semnificație reală. Puterile aliate victorioase le-au înființat în 1945, respectiv în 1946, pentru a-i judeca pe principalii criminali de război ai puterilor Axei Europene și ai Japoniei - pentru crime împotriva păcii, crime de război și crime împotriva umanității. Posibilitatea urmăririi violenței sexuale ca infracțiune de război a fost prezentă din cauza recunoașterii violului în timp de război ca încălcare gravă a legilor războiului în *Convențiile de la Haga* din 1899 și 1907; afirmând că „onoarea, drepturile și viețile persoanelor trebuie respectate”.

Înr-adevăr, este important să eradicăm utilizarea violului ca armă de război, deoarece, din punct de vedere al prevederilor legislative, aceste acțiuni încalcă drepturile fundamentale ale omului. Pe lângă aceste aspecte, victima se confruntă cu efecte fizice - cum ar fi traumele, gravitate nedorită, boli cu transmisie sexuală și chiar moarte; efecte psihologice - cum ar fi sentimentele de teamă, neputință, dezorientare, izolare, vulnerabilitate și depresie (iar dacă acestea sunt lăsate netratate, efectele psihologice ale agresiunii sexuale pot fi devastatoare, ducând la sinucidere); efecte psihosociale și societale: perturbarea legăturii dintre victimă și societatea din care face parte, deoarece, în contextul războiului, agresiunea sexuală a femeilor inamice constituie, de asemenea, un act de abuz și umilire împotriva bărbaților comunității.

Nu a existat aproape niciun fel de urmărire penală pentru viol și alte infracțiuni de violență sexuală în timp de conflict armat în fața instanțelor interne. De exemplu, în Bosnia și Herțegovina, foarte puține cazuri au fost aduse în fața instanțelor internaționale, iar mii de victime nu au primit acces la justiție și dreptate. Viața victimelor și a familiilor lor rămâne plină de frică și nedreptate, în timp ce făptașii se bucură de libertate și lipsa de pedeapsă.

Incidente de acest gen au avut loc în Iugoslavia și Rwanda. Dovada amplorii violului din Bosnia și Herțegovina a determinat Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPI) să se ocupe deschis de aceste abuzuri. Problema violului în timpul conflictului armat a fost adusă la cunoștința Națiunilor Unite după destrămarea Iugoslaviei la începutul anilor 1990 - coroborat cu războiul din Bosnia. În rapoartele de violență sexuală din timpul războiului din Bosnia (1992-1995) și al războiului din Kosovo (1998-1999) - parte a războaielor iugoslave - o serie de conflicte din 1991 până în 1999 au fost descrise drept incidente alarmante. În timpul războiului din Kosovo, mii de femei și fete albaneze din Kosovo au devenit victime ale violenței sexuale de către paramilitari, soldați sau polițiști sârbi. Majoritatea cazurilor au fost violuri în grup. După intrarea NATO în războiul din Kosovo, violurile femeilor sârbe, albaneze și rome au fost comise de etnici albanezi. Au fost documentate și violuri ale membrilor Armatei de Eliberare din Kosovo (Brouwer, 2005).

În cazul Rwandei, crima contra umanității ia amploare și se transformă într-un act de genocid. În anul 1994, sute de mii de femei și fete au fost violate sau au devenit victime ale altor forme de violență sexuală (Brouwer, 2005). Deși nu au fost găsite

ordonanțe scrise explicite, de săvârșire a acestor crime, dovezile sugerează că liderii militari au încurajat și au ordonat bărbaților să violeze inamicii. Comparativ cu alte conflicte, violența sexuală din Rwanda se remarcă prin prisma naturii organizate a propagandei - care a contribuit în mod semnificativ la alimentarea violenței sexuale împotriva femeilor tutsi, a naturii foarte publice a violurilor și a nivelului de brutalitate față de femei.

Așadar, crimele contra umanității au devenit fenomene foarte des întâlnite, cu o tendiță de ascensiune și repetitivitate în istoria noastră. Toate aceste crime se răsfrâng asupra popoarelor întregi, femeilor și copiilor și au efecte fizice, psihologice, sociale și psihice de o lungă durată - victimele trăind cu sechele tot restul vieții. Din momentul în care am menționat că violența sexuală, în cele mai dese cazuri, are și urmări sociale, este important să atragem și atenție deosebită succesorilor victimelor, care nu se pot încadra în propria societate din cauză că provin dintr-o familie ale cărei femei au fost abuzate sexual de către inamici. Toate aceste efecte necesită un tratament intensiv, mult timp și inclusiv implicarea statului pentru a ameliora situația; și anume, aici revenim la ideea că atât statele agresate, cât și statele agresoare au obligativitatea morală de a avea grijă și de a susține victimele acestor crime.

Implicarea organizațiilor internaționale

În pofida faptului că aceste crime contra umanității se practică atât de des - încălcând orice hotare și prevederi din legislația internațională a dreptului penal - există și actori cum ar fi OSCE și ONU, alte organizații internaționale și ONG-uri, care luptă contra acestui fenomen și încearcă prin instrumente legitime combaterea acestora.

În primul rând, Organizația Națiunilor Unite, îngrijorată de securitatea femeilor și a fetelor în situații de conflict armat, a declarat că violul a fost o crimă care nu a putut fi niciodată condamnată în deplină măsură. Cu toate acestea, femeile și fetele din întreaga lume au fost supuse unor acte de violență sexuală larg răspândite și deliberate. Rezoluția, introdusă de doamna Rice, secretarul de Stat al Statelor Unite, a reprezentat un mecanism de scoatere la lumină a acestor atrocități. De asemenea, s-a stabilit o etapă în care secretarul general să pregătească un plan de acțiune pentru colectarea informațiilor despre actele de violență sexuală în situații de conflict armat și, la rândul său, acestea să fie periodic transmise Consiliului de Securitate.

Rezoluția a solicitat mai multe măsuri importante pentru protejarea femeilor, menționând că violul și alte forme de violență sexuală ar putea constitui o crimă de război, o crimă împotriva umanității sau un act constitutiv al crimei de genocid. Aceasta a subliniat necesitatea excluderii infracțiunilor de violență sexuală din prevederile amnistiei în contextul proceselor de soluționare a conflictelor. De asemenea, rezoluția a invitat statele membre ONU să își respecte obligațiile care le revin pentru urmărirea penală a persoanelor responsabile pentru astfel de fapte. În plus, s-a menționat ideea că ar fi bine ca femeile să participe la discuțiile pertinente pentru prevenirea și soluționarea conflictelor și menținerea păcii și securității. Doamna Rice a menționat că a existat o dezbatere în privința întrebării dacă violența sexuală a fost și este o problemă de securitate, iar mai multe state membre au contestat necesitatea unei asemenea rezoluții. În urma întâlnirii Consiliul ONU, a declarat că: „Suntem mândri că astăzi putem răspunde la această întrebare persistentă cu un «da» răsunător”. Acest organism mondial recunoaște acum că violența sexuală în zonele de conflict este, într-adevăr, o problemă de securitate (Vishnu, 2009). Astfel, ONU este preocupată de problema femeilor afectate de violență în întreaga lume. De asemenea, în mai 2008, Fondul Națiunilor Unite pentru Pacea și Securitatea Femeilor (UNIFEM) și Departamentul pentru operațiuni de menținere a păcii al ONU - în numele Acțiunii Națiunilor Unite împotriva violenței sexuale în timp de conflict - a găzduit o conferință la nivel înalt cu privire la rolul păstrătorilor păcii și al altor actori în ceea ce privește acest flagel. Delegații de la conferință au fost de acord în general că reușita operațiunilor de menținere a păcii trebuie măsurată în materia succesului în abordarea eficientă a violenței sexuale.

În al doilea rând, la 3 aprilie 2014, Misiunea OSCE în Bosnia și Herțegovina - în urma conflictului din Iugoslavia menționat anterior - a publicat un raport de reper care evaluează modul în care sunt audiate cazuri de crime de război care implică violență sexuală la Curtea din Bosnia și Herțegovina. Constatările cheie ale raportului au fost evidențiate de trimisul special al Înaltului Comisar al ONU pentru Refugiați, Angelina Jolie, și de secretarul de externe al Regatului Unit, William Hague - când au călătorit în Bosnia și Herțegovina în 2014 pentru a se întâlni cu victimele conflictului, ca parte a campaniei de stopare a violenței sexuale pe timp de război. În ultimul deceniu, 111 cazuri care implică violență sexuală legate de acest conflict armat au fost audiate în instanțele din Bosnia și Herțegovina (nivel de stat și nivel de entitate). Misiunea OSCE a monitorizat îndeaproape procedurile și a oferit sprijin judiciar pentru procesarea crimelor de război.

În continuare, această misiune examinează progresele înregistrate în urmărirea penală a cazurilor de crimă de război care implică violență sexuală la Curtea din Bosnia și Herțegovina și face recomandări pentru înfăptuirea mai rapidă a justiției. Unul dintre obiectivele principale ale misiunii este de a asigura justiția pentru victimele crimelor comise între 1992 și 1995. Totodată, raportul include recomandări pentru diverși actori implicați - vizând îmbunătățirea capacității și a calității proceselor judiciare de combatere a violenței sexuale, cum ar fi următoarele: procuratura din Bosnia și Herțegovina ar trebui să elaboreze o politică pentru acordarea de priorități în ceea ce privește investigarea și urmărirea penală a cazurilor de violență sexuală legate de conflict; toți angajații judiciari implicați în aceste cazuri ar trebui să aibă o pregătire suficientă pentru a gestiona în mod sensibil procedurile, având în vedere natura lor specifică, de urgență; ar trebui modificate Codul penal din 2003, pentru a-l alinia la standardele internaționale, iar comunitatea internațională ar trebui să își continue sprijinul pentru soluționarea cazurilor de crime de violență sexuală legate de conflicte - inclusiv prin eforturi precum prevenirea violenței sexuale, și să acorde un sprijin sporit pentru organizațiile nonguvernamentale și asociațiile create pentru a ajuta victimele (OSCE, 2014).

Prin urmare, recunoașterea violului și a sclaviei sexuale drept crimă de război și crimă împotriva umanității - prin Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, din 1998 - a marcat un pas important înainte; dar, abia în 2008, comunitatea internațională, prin intermediul Rezoluției 1820 (2008) a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite privind femeile, pacea și securitatea, a recunoscut că violul și alte forme de violență sexuală pot constitui o crimă de război, o crimă împotriva umanității și un act constitutiv cu privire la genocid. Consiliul de Securitate a cerut încetarea imediată și completă de către toate părțile aflate în conflict armat a tuturor actelor de violență sexuală împotriva civililor și și-a exprimat profunda îngrijorare că, în ciuda condamnărilor repetate, violența și abuzul sexual asupra femeilor și copiilor prinși în zonele de război continuă.

O nouă percepție asupra rezolvării cazului „comfort women”

Violența sexuală în conflictul dintre China, Coreea, Filipine și Japonia nu este doar o crimă comisă pe timp de război - ci, având în vedere natura sa răspândită și sistematică, poate fi încadrată în categoria crimelor împotriva umanității.

Axându-ne pe prevederile dreptului internațional și pe exemplul cazurilor care au fost remediate de către Consiliul de Securitate al ONU prin rezoluții (cazul Sierra Leone¹⁰, Rezoluțiile nr. 2121/2013 și nr. 2127/2013), considerăm că cea mai bună metodă de soluționare a conflictului și nedreptății iscate între China, Coreea și Filipine în urma crimelor comise de Japonia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial - cum ar fi violența sistematică, răpirea femeilor și crearea bordelurilor militare (comfort stations) - este rezolvarea unei asemenea rezoluții.

Prin prezenta lucrare, menționăm că ONU reprezintă unul dintre organele de garantare a dreptului internațional, care poate remedia conflictul din urma cazului „comfort women” prin metodele legale care vin în conformitate cu capitolul VII din Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945. Astfel, susținem că este esențial ca statele victime ale sistemului „comfort women”, respectând prevederile internaționale - prin intermediul autorităților statale competente în domeniul dat - trebuie să adreseze o cerere colectivă către organele competente ale ONU, care va fi analizată, mai apoi, în cadrul Consiliului de Securitate și al Adunării Generale a Națiunilor Unite.

Cererea dată va conține enumerarea tuturor atrocităților comise de Japonia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, mărturiile victimelor și prevederile declarațiilor și convențiilor analizate în capitolul anterior - care dovedesc că răpirea, abuzul fizic, deformările corporale intenționate și violența sexuală reprezintă crime contra umanității. Așadar, prin prezenta cerere, China, Coreea și Filipine vor învinui Japonia că nu a întreprins măsurile necesare și solicitate de către statele victime, în ceea ce privește personalul militar care a violat și a creat un întreg sistem de prostituție organizată - în care erau obligate să lucreze femeile răpite de pe teritoriul inamicului de război.

Pe lângă aceste nedreptăți, Japonia refuză să ofere remunerări victimelor rămase în viață și succesorilor acestor femei care au trecut prin ororile comise de această țară la Nanking și pe teritoriile care se aflau sub ocupația ei. Cel mai dezolant este faptul că Japonia prezintă pretenții în privința monumentelor ridicate pentru comemorarea femeilor de confort și solicită, prin autoritățile sale externe, ca aceste rămășițe ale memoriei istorice să fie demolate.

În urma analizei cererii, se va decide asupra problemei în cauză și se va reveni cu anumite recomandări și solicitări sub forma unei *Rezoluții* - care va conține mai

multe subpuncte legate de drepturile omului, Comitetul de sancțiuni, sprijinul ONU, sprijinul internațional și reexaminarea continuă a cauzei. Din păcate, cele mai multe rezoluții ale Adunării Generale nu sunt aplicabile juridic sau practic, pentru că Adunarea Generală nu deține competențele de executare cu privire la cele mai multe probleme. Însă, prin cooperarea statelor membre și ratificarea anumitor tratate, măsurile prevăzute în Rezoluții pot deveni realitate juridică. Se vor implica activ în soluționarea conflictului inclusiv Comisia de Drept Internațional, înființată prin Rezoluția 174 (II) a AG și Comisia de menținere a păcii a Organizației Națiunilor Unite - instituită prin Rezoluția 60/180 AG. În urma adoptării Rezoluției cu privire la cazul „comfort women”, ONU și organele sale speciale ar putea monitoriza îndeaproape gestionarea problemei și modul în care Japonia va implementa recomandările prevăzute în Rezoluția dată.

În concluzie, neînțelegerea asupra cazului femeilor de confort și conflictul dintre China, Coreea, Filipine și Japonia - care durează de mai bine de 70 de ani - pot fi rezolvate prin intermediul justiției tranzitorii. Aceasta oferă adesea societăților cu un trecut compromișator oportunități de a aborda eficient abuzurile asupra drepturilor omului, atrocitățile sau alte forme de traume severe din trecut - pentru a facilita o tranziție lină într-un viitor mai democratic sau mai pașnic. Obiectivul principal al unei politici de justiție tranzitorie este de a pune capăt culturii impunității și de a stabili statul de drept într-un context de guvernare democratică. Justiția tranzitorie provoacă astfel de societăți să se străduiască pentru o societate în care respectul pentru drepturile omului este esențial, iar responsabilitatea este practică în mod obișnuit. Astfel, Japonia va avea ocazia să-și recapete reputația prin mai multe acțiuni de solidaritate, cum ar fi: includerea cazului „comfort women” în manualele de istorie japoneză, acordarea de remunerări victimelor care au rămas în viață și succesorilor acestor femei care au rămas excluși din propria societate (efect al violului înfăptuit asupra unei femei de către un inamic de război), non-intervenția în materia monumentelor naționale care comemorează femeile de confort și recunoașterea oficială a crimelor înfăptuite de către militarii japonezi, respectiv permise de fosta conducere monarhică a statului.

CONCLUZII

Astfel, ca să concluzionăm, cazul „comfort women” reprezintă o încălcare a drepturilor omului

¹⁰ Pe tot parcursul conflictului armat din Sierra Leone, din 1991 până în 2001, mii de femei și fete de toate vârstele, grupurile etnice și clasele socioeconomice au fost supuse unei violențe sexuale răspândite și sistematice.

prin faptul că violarea și abuzul sexual sunt considerate - în conformitate cu Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, Convenția de la Geneva și Declarația Universală a Drepturilor Omului - crime contra umanității.

Prezenta lucrare și-a propus să dovedească faptul că Japonia a comis crime contra umanității și a încălcat drepturile omului în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, prin faptul că a creat stațiile de confort și a recrutat femei din țările aflate sub ocupația sa prin minciună sau violență. Cercetarea efectuată de noi și baza legislativă internațională adevăresc ipoteza lucrării: „Comfort women” reprezintă un caz de încălcare a drepturilor omului și este o crimă contra umanității.

Dorind să demonstrăm că Japonia a încălcat drepturile omului, am constatat că „recrutarea” femeilor pentru bordeluri a însemnat răpirea sau constrângerea lor. Femeile erau recrutate de pe străzile teritoriilor ocupate de japonezi, convinse să meargă la ceea ce credeau că sunt unități de îngrijire medicală sau locuri de muncă, iar unele fete au fost cumpărate de la părinții lor. Aceste femei proveneau din tot sud-estul Asiei. Odată ce au ajuns în bordeluri, femeile au fost nevoite să întrețină relații sexuale cu soldați în condiții brutale și inumane.

În 1990, mai multe grupuri de femei din Coreea de Sud s-au alăturat pentru a înființa Consiliul Coreean pentru Femeile recrutate pentru sclavie sexuală militară de către Japonia, după refuzarea inițială a responsabilităților din urma războiului a Japoniei. Consiliul a solicitat admiterea culpabilității, a scuzelor, a memorialului și a compensațiilor financiare pentru victime și ca manualele japoneze să fie modificate corespunzător pentru a reflecta realitățile sclaviei sexuale. Guvernul japonez a negat dovezile privind constrângerea femeilor de confort și a respins apelurile pentru compensații, spunând că tratatul din 1965 între Japonia și Coreea de Sud a soluționat toate problemele restante. Guvernul japonez s-a arătat incapabil în rezolvarea propriilor probleme iscate din cauza comportamentului amoral în timpul războiului și a încercat să mușamalizeze adevărul istoric din spatele stațiilor de confort și al cluburilor militare japoneze.

În pregătirea celei de-a 60-a aniversări a sfârșitului celui de-al Doilea Război Mondial, organizațiile de femei din Asia, Europa și America de Nord au anunțat un efort comun de sensibilizare a cererilor guvernului japonez de a-și cere scuze și de a compensa victimele sclaviei sexuale. Doar în luna decembrie a anului 2015, ministerele de externe din Coreea de Sud și Japonia au

ajuns la un acord privind o relație bilaterală în urma unui conflict atât de sensibil și de umbrat. Ministrul de externe de atunci, Fumio Kishida, a declarat că premierul japonez Shinzo Abe s-a oferit să-și ceară scuze și să aloce fonduri pentru a ajuta bătrânele foste slave sexuale ale soldaților japonezi, în valoare de 1 miliard de yen (aproximativ 9 milioane de dolari). În Tokyo, autoritățile au considerat că problema a fost rezolvată și au început să șteargă referințele din manualele de istorie legate de *ianfu*. Cu toate acestea, coreenii, spre deosebire de guvernul japonez, nu consideră conflictul rezolvat. Conducerea coreeană este indignată de încercările japonezilor de până acum - de a prezenta femeile forțate să lucreze în bordeluri ca voluntare care au căutat câștiguri financiare și mâncare în anii grei ai războiului. În documentele prezentate la Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, Japonia a declarat că este dificil să tragi o linie între cei care au făcut acest lucru în mod voluntar și cei care au fost obligați să devină sclavi sexuali.

Prin analiza efectuată, am demonstrat că eșecul de a pedepsi violatorii pare la fel de consistent și răspândit ca violul în sine. Doar recent, guvernul japonez a recunoscut oficial și și-a cerut scuze pentru că a forțat mii de femei în sclavie sexuală în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Chiar și așa, declarațiile oficiale nu au reușit să recunoască actele armatei japoneze drept crime de război, nici să recunoască nevoia de despăgubire a victimelor rămase în viață. Această scuză vine cu mult timp după ce supraviețuitoarele - femei coreene, chineze, filipineze și indoneziene - și-au făcut publice poveștile despre faptul că au fost răpite, ademenite cu promisiuni false de angajare și expediate în diverse locații unde au fost forțate să lucreze ca prostituate.

Cazul „comfort women” trebuie să fie soluționat prin metode legitime și pe cale pașnică, pentru a permite o cooperare mai eficientă între China, Coreea, Filipine și Japonia - și pentru a fi un exemplu internațional pentru celelalte state care au trecut prin teribila experiență a crimelor contra umanității. Important este să menționăm faptul că violul este folosit în timp de război foarte des, însă societatea internațională nu acționează cum se cuvine din perspectivă legislativă și permite continuarea acestor practici inumane - cum este cazul în Iugoslavia, Rwanda, Cambodgia, Bangladesh și multe alte state de pe fiecare continent. E adevărat că organele internaționale care promovează drepturile omului și respectarea libertăților fundamentale încearcă prin diferite metode umanitare să rezolve problema dată, însă aceste încercări pot doar ameliora starea

victimelor, nu și să prevină aceste atrocități.

Necesitatea justiției tranzitorii, în cazul nostru, ar trebui să reprezinte un punct de reper pentru guvernul japonez. Justiția tranzitorie constă în măsuri judiciare și nejudiciare, puse în aplicare în scopul remedierii moștenirilor privind abuzurile la drepturile omului. Aceste măsuri includ urmărirea penală, programe de reparații și diverse tipuri de reforme instituționale. Justiția tranzitorie este întreprinsă prin dorința societății de a reconstrui încrederea socială, de a repara un sistem de justiție fracturat și de a construi un sistem democratic de guvernare. Valoarea de bază a justiției tranzitorii este însăși noțiunea de justiție, ceea ce nu înseamnă neapărat justiție penală. Această noțiune și transformarea politică reprezintă calea spre un viitor mai pașnic, mai cert și mai democratic.

Este important să menționăm că, începând cu cel de-al Doilea Război Mondial, s-au înregistrat mici îmbunătățiri în ceea ce privește recunoașterea gravității violului ca o crimă de război și s-a demonstrat faptul

că aceste crime rămân în mare măsură nepedepsite. În octombrie 1992, șase femei din Kashmir, violate de trupele indiene, au mers la spital în urma actelor de abuz sexual, unde medicii au strâns dovezi medicale care confirmau faptul că femeile au fost violate. Ancheta guvernamentală a decis că probele sunt lipsite de încredere și au declarat acuzațiile false și reprezentând o încercare de a discredita forțele de securitate (Raportul Observatorului Drepturilor Omului privind India, 1993).

În cazul analizat în prezenta lucrare, aceste instituții de protecție a civililor erau inexistente în perioada conflictului dintre Japonia și statele aflate sub ocupației ei; anume din acest motiv este important principiul „*acknowledgement of the past*”, deoarece prin perspectiva trecutului și prin exemplul rezolvării conflictului la aproape 80 de ani distanță de la sfârșitul acestuia, comunitatea internațională va primi un nou imbold în prevenirea și stoparea violenței sexuale contra femeilor în timp de conflict armat.

BIBLIOGRAFIE

- Brouwer, A.M. (2005) *Supranational Criminal Prosecution of Sexual Violence*. Oxford: Editura Intersentia.
- Dolgopol, U. și Paranjape, S. (1994) *Report of a Mission. Comfort Women*. Geneva.
- Felman, S. (1991) „Education and Crisis, or the Vicissitudes of Teaching”, *American Imago* Vol. 48, No. 1, Psychoanalysis, culture and trauma.
- Fujiwara, A. (1998) *Sankō sakusen to hoku-Shina hōmen gun 1 (“Three-Alls Operation” and the North China Army)*. Editura Otsuki Shoten.
- Henson, M.R. (1999) *Comfort women, A Filipina’s Story of Prostitution and Slavery under the Japanese Military*. New York, Oxford: Rowman & Littlefield publishers, INC.
- Hicks, G. (1994) *The Comfort Women: Japan’s Brutal Regime of Enforced Prostitution in the Second World War*. Norton & Company.
- Matsui, Y. (1984) *Kankoku-fujin no Ikita Michi (The road a Korean woman took to live)*. Asahi Shinbun.
- Nozaki, Y. (2005) „The „Comfort Women” Controversy: History and Testimony”, *The Asia-Pacific Journal*, Japan Focus, Volumul 3, ID Articol 2063.
- Raport, OSCE Mission to Bosnia and Herzegovina, *Delivering justice for wartime sexual violence in Bosnia and Herzegovina*.
- Raportul Observatorului Drepturilor Omului privind India (1993) *The human rights crisis in Kashmir*.
- Rittner, C. și Roth, J. (2012) *Rape: Weapon of War and Genocide*. St. Paul: Paragon House.
- DOCUMENTE LEGISLATIVE**
- Carta Tribunalului Militar Internațional pentru Orientul Îndepărtat, constituită la data de 29 aprilie 1946.
- Codul Lieber din 24 aprilie 1863.
- Convenția de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război din 12 august 1949.
- Convenția de la Haga din 1907.
- Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, adoptată la data de 9 decembrie 1948 prin rezoluția 260 (III) A și intrată în vigoare la data de 12 ianuarie 1951.
- Curtea Constituțională a Republicii Coreea, Case on Announcement of Agreement on the „Comfort Women” Issue, cod decizie: 2016Hun-Ma253, 2019.
- Declarația de la Potsdam, Termeni de definire pentru predarea japoneză, 26 iulie 1945.
- Declarația Universală a Drepturilor Omului
- Hotărârea Tribunalului Militar pentru Estul Îndepărtat.
- Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale din 17 iulie 1998.
- Statutul Tribunalului Militar pentru fosta Iugoslavie, adoptat la 25 mai 1993 prin Rezoluția nr. 827.
- Tribunalului Militar Internațional pentru Orientul Îndepărtat, judecata din 4 noiembrie 1948, Cod: 4813017.
- WEBGRAFIE**
- BBC NEWS (2013) *Japan WWII „comfort women” were necessary – Hashimoto*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-22519384>.
- Doughty, D. (2015) *Japanese war crimes against humanity*, <http://www.ddoughty.com/japanese-war-atrocities.html>.
- UNICEF (2014) *Sexual violence as a weapon of war*, www.unicef.org.
- Vishnu, J. (2009) *Rape as a War Crime*, ONU, <https://www.un.org/en/chronicle/article/rape-war-crime>.